

OBVESTILO O GEOLOŠKEM KARTIRANJU LISTA NOVO MESTO 1 (TREBNJE), 2 (NOVO MESTO), 3 (KOČEVJE) V LETIH 1950 IN 1951

Cveto Germovšek

V letu 1950 sem začel s kartiranjem ozemlja, ki zavzema list Novo mesto 1 : 100.000. Vsa terenska opažanja sem vnašal na fotografsko povečavo specialke 1 : 25.000 na merilo 1 : 10.000. Delal nisem sistematsko, temveč v glavnem v tistih delih, v katerih je bilo potrebno rešiti kak gospodarski geološki problem. V letu 1950 sem delal tudi s podporo Slovenske akademije znanosti in umetnosti, v letu 1951 pa le s pomočjo Uprave za geološko raziskovanje LRS. Vsako od preiskanih področij ima svoje geološke posebnosti in jih zato ločeno omenjam. Kartirano ozemlje pripada tistemu delu Dolenjske, ki je v geološkem oziru najmanj preiskano. Dosedanje manuskriptne karte so večinoma neuporabljive.

V severnem in osrednjem delu lista Trebnje 1 : 50.000 ter v severozahodnem delu lista Novo mesto 1 : 50.000 sem pregledal približno 275 km². Preiskano ozemlje leži na prehodu litijske antiklinale s sedimenti alpskega faciesa v Dolenjski kras s sedimenti kraškega faciesa in dinarske tektonike ter je zato tako v tektonskem kot tudi v stratigrafskem oziru zelo pisano.

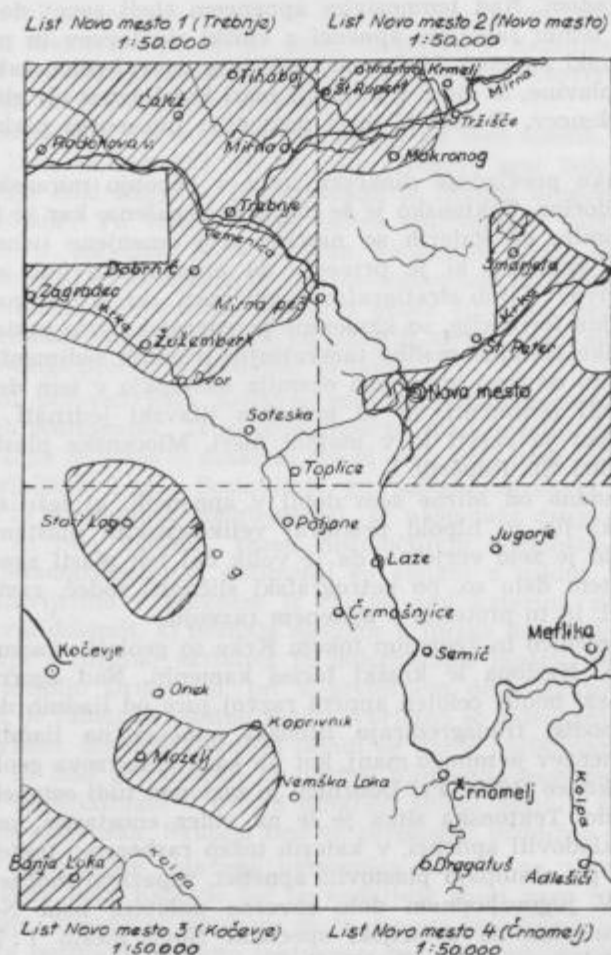
V severozahodnem delu lista Trebnje, okoli Primskovega, je glavni tektonski element dinarsko usmerjena antiklinala, katere severovzhodno krilo je delno odrezal velik prelom, ki poteka od doline Sopote do Moravč v dolini Mirne, kjer zavije proti jugovzhodu. Jedro antiklinale je iz karbonskih peščenjakov. Nad njimi leži diskordantno spodnji in zgornji werfen z vmesno dolomitno plastjo. V spodnjem delu zg. werfena opazimo vložke oolitnih apnencev. Nad njimi leži konkordantno svetlosivi dolomit anizične starosti. Ladinska stopnja je razvita mnogo bolj pisano. V splošnem so v spodnjem nivoju zastopani peščenjaki, glinasti skrilavci in tufi, v višjem pa temni apnenci z vložki kamenin.

V samem antiklinalnem področju vidimo lokalno tudi luskasto zgradbo in druge tektonske deformacije. Os antiklinale se spušča proti jugovzhodu.

Proti vzhodu je tektonska slika mnogo bolj zamršena. Njeno točno razjasnitev najbolj ovira pomanjkanje fosilov in ponavljanje petrografsko enakih plasti. Glavna tektonska značilnost je interferenca alpske in dinarske smeri. Zelo številni so prečni prelomi. Med nekaterimi pre-

vladuje ena smer gubanja, med drugimi zopet druga. Zato je meja med prevladujočo dinarsko in prevladujočo alpsko smerjo močno lomljena.

Vzhodno od črte Moravče—Čatež pri Veliki Loki opazimo v glavnem dve vzporedni, razmeroma malo porušeni antiklinali. Prevladujoča smer je alpska. Severna antiklinala, s srednjetriadnim jedrom, leži na severni

Pregled kartiranega ozemlja na listu
Novo mesto (100 : 000)

meji lista Trebnje; južna pa se širi okoli Žonovca pri Mirni ter ima razgaljeno jedro iz zgornjega werfena. Proti jugu, proti Trebnjemu in Mirni, prevladuje v močno porušeni coni dinarska smer. Najzahodnejše zapazimo to cono pri Čatežu pri Veliki Loki, kjer tvori relativno udorino.

V stratigrafskem oziru smo našli v glavnem iste plasti kot zahodno od tod. Najstarejša formacija je tu zgornji werfen. Nad njim je anizični

dolomit, katerega marsikje težko ločimo od kasijanskega in glavnega dolomita. Precej razširjena ladinska stopnja je sestavljena iz klastičnega materiala dolomitov in apnencev. Na mnogih mestih opazimo tufe. Te plasti močno sličejo onim na Primskovem. Značilna plast so glinasti skrilavci s školjkami rodu *Daonella*, ki so močno podobni psevdofiljskim sklodom. Nad temnosivim apnencem sledi zopet dolomit. Nad njim so ali temni rabeljski apnenci z vložki skrilavcev in peščenjakov ali svetli jurski apnenci. Močno so razširjene zgornjepliocenske rečne in jezerske naplavine, in sicer v največji meri kot ilovnat ali glinast nanos z drobci rožencev. V manjši meri nastopajo pliocenski peski ali gline z lignitom.

Prav tako prevladuje dinarska smer v obrobju mirenske in šent-rupertske udorine. Tektonsko je še močnejše porušena, kar se kaže v številnih prelomih, ob katerih so nastale prej omenjene udorine, ter v intenzivnem gubanju, ki je privedlo do prevrnjenih gub ali celo do manjših narivov. Kljub stratigrafski enoličnosti, saj je zastopana v glavnem le triadna formacija, so kamenine petrografske zelo pestre. To nam kaže na velike facialne razlike tamkajšnjih triadnih sedimentov.

Za razliko od prej opisanega ozemlja nastopajo v tem delu še miocenski morski sedimenti, in to pretežno litavski jedrnat in peščeni apnenci. Lapor je razvit le v majhni meri. Miocenske plasti najdemo samo v okolici Št. Ruperta.

Jugovzhodno od Mirne sem dobil v apnencih, ki leže med sivimi laporji in ki jih je Lipold prišteval velikotrnskim plastem, rudistne ostanke. Zato je zelo verjetno, da je velik del teh plasti zgornjekredne starosti. V tem delu so, po petrografski sličnosti sodeč, zastopani tudi jurski skladi, in to pretežno v apnenem razvoju.

Med Temenico in zgornjim tokom Krke so geološke razmere mnogo enostavnejše. Nastopa le kraški facies kamenin. Nad zgornjetriadnim dolomitom leži bodisi celoten apneni razvoj jure od liadnih do titonskih apnencev, bodisi transgredirajo titonski apnenci na liadni apnenec. Krednih apnencev je mnogo manj, kot jih kaže Vettersova geološka karta Avstrije z okolico (1933). Pri Dobrniču je zastopan tudi ostanek klastične zgornje krede. Tektonska slika je le na videz enostavna, prevladujejo namreč neskladoviti apnenci, v katerih težko razberemo tektonsko delovanje. Kjer pa nastopajo plastoviti apnenci, zapazimo močne tektonske porušitve. V jugovzhodnem delu severne polovice lista Novo mesto 1:100.000 oziroma na avstrijski specialki Novo mesto 1:75.000 smo pregledali del severnega pobočja Gorjancev. Na zahodu meji 150 km² preiskanega ozemlja na železniško progo Novo mesto—Birčna vas, na severu sega preko Krke.

Najstarejša kamenina je anizični in ladinski dolomit. Nad njim leži temnosivi kasijanski apnenec s koralami. Wengen je razvit bodisi klastično s tufi, bodisi dolomitno. Diskordantno leži titonski apnenec, ki prehaja ponekod v višjih legah v tankoploščast apnenec s polami in gomolji roženca. Mogli bi ga primerjati z volčansko spodnjo kredo, čeprav močno sliči krškim apnencem. Zgornja kreda je na Gorjancih in severno od Krke zelo razvita, in sicer tako apneno kot klastično. Zlasti močan

razvoj imajo više ležeči laporji in peščenjaki z apnenimi vložki, v katerih smo dobili rudistne ostanke.

Kljub temu, da so zastopani elementi alpske tektonike, prevladuje dinarski vpliv. Vse ozemlje je tektonsko zelo porušeno.

Miocenskih plasti ob obrobju Krške ravnine nisem preiskaval. Pač pa sem pregledal pliocenske rečne in jezerske naplavine. Sestavljajo jih v glavnem kremenov pesek in prod, zlasti med Brusnicami in Belo cerkvijo. Z velikimi presledki jih lahko sledimo proti severozahodu vse do severnega roba lista Novo mesto.

V območju lista Kočevje smo preiskovali na treh mestih. V severnem delu tega lista in nekoliko že na listu Trebnje sem izdelal geološko karto ozemlja med Hinjami, Podstenicami in Starim bregom s površino približno 50 km². Tu vlada kraški facies sedimentov. Večina površine je zgrajena iz apnenca. Nad jurskim apnencem slede konkordantno kredni apnenci. Le na nekaterih mestih sestavljajo najzgornjejšo kredo klastični sedimenti. Mezozoiški apnenci grade dinarsko usmerjene antiklinale in vmesne sinklinale, ki so na mnogih mestih še lokalno porušene. Sečejo jih dolgi prečni in podolžni prelomi.

V južni polovici lista Kočevje smo pregledali nastopanje mlado-paleozojskih sedimentov. Ti se pojavljajo na dveh mestih. Med Mozljem in Knežjo Lipo se vleče v dinarski smeri ozek pas, širok le nekaj 100 m in dolg približno 7 km. Sestavljajo ga peščeni skrilavci, kremenovi peščenjaki in kremenovi konglomerati, ki nastopajo drug nad drugim. Okamenin ni bilo nikakih, razen nedoločljivih zoglenelih rastlinskih ostankov. Mladopaleozojski sedimenti so obdani z ozkim, prekinjenim pasom, sestavljenim v glavnem iz rablja, nad katerimi sledi konkordantno glavni dolomit, ki prehaja navzgor v jurske dolomite in apnence. Facies rablja z rdečimi skrilavci in dolomitnimi laporji nastopa le na nekaterih mestih. Drugje, n. pr. v pretežnem delu zgornje triade na Kočevskem, je rabelj dolomitno razvit. Verjetno so zastopani tudi manjši ostanki werfena. Mladopaleozojski skladi ne grade antiklinale v podolžni smeri, kot bi bilo pričakovati iz načina njihovega nastopanja, temveč antiklinalo in sinklinalo v prečni dinarski smeri. Meja z mezozoiškimi sedimenti je tektonska. Skupno smo tu pregledali približno 40 km².

Drugo nahajališče mladega paleozoika imamo na skrajnem jugozahodnem delu lista Kočevje ter se nadaljuje proti jugu in zahodu na sosednje liste. Tektonske razmere so tu mnogo bolj komplicirane. Meje domnevnega perma so izrazito tektonske, na nekaterih mestih zapazimo celo nariv preko mlajših plasti. Sestavljajo ga peščenjaki in nad njimi ležeči konglomerati. Diskordantno leži nad njim rabelj v peščenem in glinastolapornem razvoju. Ne v njem ne v starejših plasteh nismo dobili fosilov. Se više leži glavni dolomit ter jurski dolomiti in apnenci, ki vsebujejo mestoma drobne žile premoga. Pregledana površina znaša tu le 25 km².

Številne geološke profile sem naredil tudi v drugih delih lista Novo mesto, vendar imam še premalo podatkov, da bi izdelal geološko karto tistih območij.